

Veřejná ochránkyně práv
Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.

KVOPP00A6IZQ

V Brně dne 28. dubna 2014
Sp. zn.: 31/2012/NZ/LT

Vaše č.j.: MZDR 30919/2013/OZS

Vážený pane ministře,

v souvislosti s kampaní systematických návštěv zařízení, kde je poskytována náhradní péče ohroženým dětem,¹ vypracoval veřejný ochránce práv shrnující zprávy² o poznatcích týkajících se dodržování práv dětí. Oblasti zdravotnictví se týkala Zpráva ze systematických návštěv zdravotnických zařízení poskytujících péči ohroženým dětem do 3 let věku a Zpráva ze systematických návštěv dětských psychiatrických nemocnic. Součástí zpráv byla i řada doporučení, která mířila na ty nedostatky v systému péče o ohrožené děti a jejich rodiny, které mohou ohrožovat základní práva a svobody dětí.

Doporučení byla adresována jednak přímo zařízením, ale také krajům a některým ministerstvům. Některá z nich se pak týkala systémových momentů, jejichž řešení spadá do rezortu Ministerstva zdravotnictví. Tato doporučení veřejný ochránce práv v souladu s § 21a odst. 3 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, zaslal Vašemu předchůdci v srpnu roku 2013 a požádal jej, aby se k nim vyjádřil. Odpověď ministerstva ochránce obdržel v listopadu loňského roku. Zasílám Vám je na vědomí přílohou, spolu s doporučeními. Ta jsou rovněž zveřejněna na webových stránkách ochránce a v budoucnu chci veřejnost seznámit i s reakcí úřadů.

K vyjádření ministerstva chci uvést několik poznámek.

Trvám na původním doporučení č. 1, které se týká dětských domovů pro děti do tří let věku (kojenecké ústavy), totiž **aby práva a povinnosti rodičů dětí a zařízení byla upravena zákonem**. Jsem toho názoru, že stejně jako konkretizuje práva a povinnosti dítěte a rodiče a práva a povinnosti ředitele zařízení zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy,³ měl by taktéž zákon o zdravotních službách⁴ konkretizovat práva a povinnosti zákonných zástupců dětí do 3 let věku a ředitele zařízení.

Dále chci upozornit na to, že je právní úprava povahy zdravotní služby a zaopatření poskytovaného v dětských domovech pro děti do 3 let věku velmi kusá. Zákon vlastně rozvádí jen pojem *zaopatření* (dle ustanovení § 43 odst. 1 zákona o zdravotních službách se zaopatřením rozumí stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost). Problém spatřuji zejména v tom, že výchovná činnost ani zdravotní péče samotná nemají žádný právem garantovaný obsah. **Navrhuji tedy legislativně vymezit, co má být obsahem péče v dětských domovech pro děti do tří let věku, zejména jasně definovat obsah výchovné činnosti.**

¹ Veřejný ochránce práv provádí od roku 2006 tzv. systematické návštěvy míst (zařízení), kde jsou osoby omezené na osobní svobodě. Konkrétně v letech 2011-2012 se zaměřil zejména na zařízení, kde je poskytována péče dětem. Jednalo se o dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy, diagnostické ústavy, střediska výchovné péče, kojenecké ústavy a dětské psychiatrické nemocnice. Více o této činnosti ochránce viz <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

² Zprávy z návštěv jednotlivých typů zařízení a informace o návštěvách konkrétních zařízení naleznete rovněž online, viz: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni/zarizeni-ustavni-a-ochranne-vychovy/>.

³ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Předesílám, že nesouhlasím s vyjádřením Vašeho předchůdce, že relevantní zákonnou úpravu problematiky dětských domovů pro děti do 3 let věku je možné provést v návaznosti na ukončení procesu transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny, jehož realizace věcně přísluší Ministerstvu práce a sociálních věcí. Bez ohledu na to, kdy proces skončí a zda vůbec budeme moci bez dalšího říci, že skončil, jsem toho názoru, že zákonnou úpravu práv a povinností rodičů dětí a zařízení, stejně jako zákonnou úpravu obsahu péče nelze odkládat, respektive je nutné ji bezodkladně provést.

Taktéž musím upozornit na realitu sociálně-právní ochrany dětí, kdy stále neexistují v terénu návazné sociální služby, které by orgány sociálně-právní ochrany dětí mohly nabídnout zákonným zástupcům a dětem na pomoc, aby se mohli zkrátit nebo i vyloučit pobyt velmi malých dětí v institucích. Jako možné řešení proto vidím to, že **přímo dětské domovy pro děti do tří let věku budou mít povinnost vhodné sociální služby zřizovat**. Osobně se domnívám, že je to jediná cesta, jak zajistit realizaci práv dětí z ohrožených rodin.

Ve vyjádření ministerstva dosud postrádám skutečně věcnou reakci na doporučení č. 5 týkající se **metodického působení**. Skutečnost, že ministerstvo působí jako zřizovatel jen nemnoha zařízení, neznamená, že není garantem dobrého zacházení a správného postupu v této oblasti.

Pokud jde o doporučení související se službami poskytovanými v dětských psychiatrických nemocnicích, je jejich plnění dle vyjádření Vašeho předchůdce většinou podmíněno realizací „Strategie reformy psychiatrické péče“. **Dovolují si Vás požádat o zaslání Strategie reformy psychiatrické péče a vyjádření, jaké je aktuální zadání ministerstva, co se týká reformy.**

Vážený pane ministře, považuji za korektní dát rovněž Vám prostor pro vyjádření k jednotlivým doporučením souvisejícím se systematickými návštěvami ochránce z let 2011-2012. Vaši odpověď očekávám do 30 dnů od doručení tohoto dopisu.

Závěrem využívám této příležitosti, abych Vás v souvislosti s jinou záležitostí (sp. zn.: 4/2012/NZ/MLU, Vaše č.j.: 24504/2012) požádala v souladu s ustanovením § 16 zákona o veřejném ochránci práv o součinnost. Žádám Vás tímto o sdělení, v jakých psychiatrických nemocnicích provedlo Ministerstvo zdravotnictví v letech 2012 a 2013 návštěvy, které by se týkaly zacházení s pacienty (tedy obdobné, jako byla návštěva zástupců ministerstva v Psychiatrické nemocnici v Dobřanech, zaměřená mimo jiné na používání omezovacích prostředků). Zároveň žádám o zaslání záznamů z těchto návštěv. S ohledem na úkoly národního preventivního mechanismu se mi jedná především o používání omezovacích prostředků, takže pokud by od roku 2012 dodnes mělo ministerstvo relevantní podklady i z jiné své činnosti, uvítám jejich poskytnutí.

S pozdravem

Vážený pan
MUDr. Svatopluk Němeček, MBA
ministr
Ministerstvo zdravotnictví
Palackého nám. 4
128 01 Praha 2

Údolní 39
602 00 Brno
tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112